

17 september 2025

Het Persvrijheidsfonds en de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ) komen op voor principiële zaken die de persvrijheid raken. Voor een goed functionerende democratische rechtsstaat is het noodzakelijk dat burgers niet met repressieve mededelingsverboden kunnen worden geconfronteerd wanneer journalisten verslag doen van openbare zittingen in rechtszaken die het algemeen belang raken, noch dat journalisten en wetenschappers het doelwit kunnen worden van juridische acties wanneer zij hun fundamentele rechten uitoefenen.

In de onderhavige kwestie hangt een burger — de heer Danny Mekić — een mededelingsverbod boven het hoofd. Dat verzoek is ingediend door socialmediabedrijf X. Een bedrijf dat zich naar buiten toe afficheert met een beleid van *“maximale vrijheid van meningsuiting zoals toegestaan onder de wet”*, en waarvan een van de directieleden, de heer Elon Musk, publiekelijk heeft verklaard medewerkers te zullen ontslaan die zich niet aan dat beleid houden.¹ Juist dat bedrijf vraagt Uw Hof nu om de heer Mekić feitelijk proactief en potentieel levenslang het zwijgen op te leggen over de manier waarop X haar wettelijke verplichtingen nakomt, preventief en voor onbepaalde tijd. De reden die X daarvoor aandraagt, is dat journalisten aanwezig waren bij een openbare zitting van de voorzieningenrechter te Amsterdam, tijdens een procedure die X was gestart tegen de heer Mekić, een betrokkene zonder advocaat die enkel zijn fundamentele rechten uitoefent.²

Dat journalisten aanwezig zijn bij een openbare zitting mag in een democratische samenleving géén argument vormen om te verzoeken een betrokken partij — welke partij dan ook — een mededelingsverbod op te leggen. Wordt die argumentatie geaccepteerd, dan zou een *chilling effect* ontstaan, waardoor procespartijen niet langer met journalisten durven te praten of hun aanwezigheid tijdens openbare zittingen uit de weg proberen te gaan, uit angst dat berichtgeving over de zaak later aanleiding kan vormen om die partij een mededelingsverbod op te leggen. Dat zou een ernstige aantasting veroorzaken van de persvrijheid en de mogelijkheid van de samenleving om kritisch toezicht te houden op de macht van multinationals. Dat een burger die zijn fundamentele rechten uitoefent ook actief is in de wetenschap of journalistiek, mag er evenmin toe doen. Het zou journalisten en wetenschappers kwetsbaar maken voor juridische intimidatie, en nog een ander *chilling effect* veroorzaken, namelijk dat zij uit angst voor repressieve maatregelen zullen afzien van het uitoefenen van hun eigen fundamentele rechten. Of, als zij daar niet vanaf zien, worden

¹ <https://x.com/elonmusk/status/1764017231615156671>

² <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBAMS:2025:1943> De voorzieningenrechter oordeelde: *“Al met al is de voorzieningenrechter, met [gedaagde], van oordeel dat Twitter wel kàn, maar niet volledig wil voldoen aan de Beschikking”*.

bedreigd in de uitoefening van andere fundamentele rechten, zoals het recht op vrijheid van meningsuiting en hun academische vrijheid. Dit is wat het Persvrijheidsfonds en de NVJ betreft volstrekt onacceptabel acht in een democratische rechtsstaat.

Dat X dergelijke argumenten opvoert, is een sterke aanwijzing dat een verzoek een misbruikarakter heeft, en dat het gevraagde mededelingsverbod bedoeld is om kritische geluiden te smoren en een publiek debat over ernstige misstanden onmogelijk te maken. Het mag duidelijk zijn dat de manier waarop social mediabedrijven omgaan met data, die ze vergaren van hun gebruikers, en die ze vervolgens met die data beïnvloeden, een enorme invloed kan hebben op het persoonlijk leven van de gebruiker en de samenleving als geheel. Datzelfde geldt voor de wijze waarop zij inzageverzoeken “faciliteren”, en omgaan met gebruikers die door rechters in het gelijk worden gesteld wanneer zij het standpunt innemen dat X de AVG niet naleeft. Elke niet strikt noodzakelijke vorm van verhindering om het maatschappelijk debat hierover te voeren, moet uitdrukkelijk voorkomen worden.

Dit geldt in het bijzonder voor de heer Mekić. Hoewel zijn inzageverzoek een privékwestie is die los staat van zijn journalistieke en wetenschappelijke activiteiten, kunnen inperkingen van zijn vrijheid van meningsuiting en academische vrijheid die activiteiten wel direct raken, waaronder zijn mogelijkheden bij te dragen aan het maatschappelijk debat omtrent de naleving van wetten door technologiebedrijven, zoals X. Daarom is het Persvrijheidsfonds en NVJ van mening dat hem bescherming toekomt zoals erkend in de jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, dat keer op keer heeft geoordeeld dat journalisten en wetenschappers een bijzondere rol vervullen in het maatschappelijk debat en daarom *verhoogde* bescherming genieten. Dat het mededelingsverbod wordt gevraagd in een zaak waarin hij als privépersoon inzage heeft verzocht in (de verwerking van) zijn persoonsgegevens, doet daar niets aan af. Het enige dat telt is dat X hem aanvalt omdat *journalisten* aanwezig waren bij een openbare zitting, en dat het bedrijf zelf aangeeft dat het de heer Mekić wil verhinderen om “*over zijn geschil met X*” met journalisten, tijdens academische bijeenkomsten of anderszins tijdens besloten bijeenkomsten of in het openbaar, te mogen spreken.

Daarbij geven wij nog het volgende ter overweging mee. Het Hof van Justitie van de EU en Uw Hof hebben geoordeeld dat een *volledig algoritme* onder de bescherming van bedrijfsgeheimen zou kunnen vallen. Dat X dit op oneigenlijke wijze probeert op te rekken naar individuele persoonsgegevens, kan geen reden zijn om Mekić op voorhand een potentieel levenslange beperking op te leggen van zijn fundamentele rechten. Het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft juist geoordeeld dat zelfs het overleggen nuttige informatie over de onderliggende logica van geautomatiseerde besluitvormingsprocessen, in het algemeen en in specifieke gevallen, géén schending van bedrijfsgeheimen impliceert. Dat maakt duidelijk dat X aan het inzageverzoek kan voldoen, zonder om ingrijpende beperking te verzoeken op de uitspraken van Mekić. Daartoe is zij op grond van de AVG, die een “*faciliterende*” houding vereist van de verwerkingsverantwoordelijke, ook verplicht. Het vragen van een mededelingsverbod is het tegenovergestelde van faciliteren: het vormt een directe belemmering en ontmoedigt de uitoefening van het inzagerecht.

Tenslotte wil het Persvrijheidsfonds een ander punt van zorg adresseren. Wij zien in deze zaak dat een burger, die zonder financiële reserves en zonder steun van een advocaat

eenvoudigweg zijn grondrecht probeert uit te oefenen en daarvoor een procedure heeft moeten starten tegen een trainerende multinational met een onbeperkt juridisch budget, wordt geconfronteerd met een reeks van juridische procedures en procesacties met een in toenemende mate intimiderend karakter die het hem bijna onmogelijk maken om zich op goede wijze te verdedigen. Het Persvrijheidsfonds signaleert dat deze wijze waarop X haar procesvoering uitoefent, kenmerken vertoont van een SLAPP, een wijze van procesvoering, die een ondermijnend karakter heeft op de goede werking van de rechtsstaat en te kenschetsen valt als misbruik van recht.

Wij vragen hier uw aandacht voor omdat, indien deze vorm van procederen niet wordt afgewezen, dit een precedent zou kunnen scheppen dat vaker tegen journalisten, wetenschappers en maatschappelijke organisaties kan worden ingezet om kritische geluiden te smoren en publieke participatie te ontmoedigen. De Uniewetgever heeft met de introductie van de Anti-SLAPP-richtlijn juist willen voorkomen dat machtige partijen het procesrecht inzetten als wapen om het maatschappelijk debat te verstikken.

Het Persvrijheidsfonds en de NVJ verzoeken Uw Hof daarom met klem het door X gevraagde mededelingsverbod vroegtijdig³ af te wijzen en om te bevestigen dat in een democratische rechtsstaat het recht op gegevensbescherming,⁴ de persvrijheid,⁵ de academische vrijheid⁶ en het recht op openbaarheid van rechtspraak⁷ niet mogen wijken voor het procesinstrumentarium van een machtige multinational.

Deze steunbetuiging bevat enkel de zienswijze van de NVJ en het Persvrijheidsfonds.

Bart Brouwers
Voorzitter Persvrijheidsfonds

pm margot claessen

Thomas Bruning
Algemeen secretaris NVJ

³ Die mogelijkheid bestaat middels een richtlijnconforme interpretatie van art. 3:13 BW jo. art. 6 lid 1 sub b, 11, en 12 lid 2 van de Richtlijn (EU) 2024/1069 betreffende bescherming van bij publieke participatie betrokken personen tegen kennelijk ongegronde vorderingen of misbruik van procesrecht.

⁴ Art. 8 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) en art. 8 lid 1 en 2 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie (EU-Grondrechtenhandvest).

⁵ Art. 10 EVRM en art. 11 lid 1 en 2 EU-Grondrechtenhandvest.

⁶ Art. 10 EVRM en art. 13 EU-Grondrechtenhandvest. Zie bv EHRM, uitspraak van 23 juni 2009, *Sorguc t. Turkije*, zaak nr. 17089/03: "the Court underlines the importance of academic freedom, which comprises the academics' freedom to express freely their opinion (...) and freedom to distribute knowledge and truth without restriction".

⁷ Art. 6 EVRM.

